

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2008. gada 23. septembrī*

Lieta C-427/06

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Bundesarbeitsgericht* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2006. gada 27. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2006. gada 18. oktobrī, tiesvedībā

Birgit Bartsch

pret

Bosch und Siemens Hausgeräte (BSH) Altersfürsorge GmbH.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], palātu priekšsēdētāji P. Janns [*P. Jann*], K. V. A. Timmermanss [*C. W. A. Timmermans*], A. Ross [*A. Rosas*], K. Lēnartss [*K. Lenaerts*] un L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], tiesneši H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*] (referents), R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], K. Šimans [*K. Schiemann*], J. Makarčiks [*J. Makarczyk*], P. Linda [*P. Lindh*], Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*] un T. fon Danvics [*T. von Danwitz*],

* Tiesvedības valoda — vācu.

ģenerālvokāte E. Šarpstone [*E. Sharpston*],
sekretāre S. Stremholma [*C. Strömholm*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2007. gada 10. oktobra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Bosch und Siemens Hausgeräte (BSH) Altersfürsorge GmbH* vārdā — J. Maslings [*J. Masling*], Rechtsanwalt,
- Vācijas valdības vārdā — M. Lumma [*M. Lumma*] un K. Šulce-Bāra [*C. Schulze-Bahr*], pārstāvji,
- Nīderlandes valdības vārdā — K. Viselsa [*C. Wissels*], pārstāve,
- Apvienotās Karalistes valdības vārdā — Ī. O'Nila [*E. O'Neill*], pārstāve, kurai palīdz A. Dešvuds [*A. Dashwood*], barrister,
- Eiropas Kopienų Komisijas vārdā — F. Kreišics [*V. Kreuschitz*] un J. Enegrāns [*J. Enegren*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2008. gada 22. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- ¹ Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt EKL 13. pantu, Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvu 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV L 303, 16. lpp.), un Kopienu tiesību vispārējos tiesību principus.
- ² Šis lūgums tika iesniegts prāvā starp Barču [*Bartsch*] un *Bosch und Siemens Hausgeräte (BSH) Altersfürsorge GmbH* (turpmāk tekstā — “*BSH Altersfürsorge*”), kas ir uzņēmuma pensiju fonds, par šī fonda atteikumu izmaksāt Barčai apgādnieka zaudējuma pensiju.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

- ³ Direktīvas 2000/78 1. pantā ir noteikts:

“Lai vienlīdzīgas attieksmes princips stātos spēkā dalībvalstīs, šīs direktīvas mērķis attiecībā uz nodarbinātību un profesiju ir noteikt sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.”

4 Direktīvas 6. pantā ir noteikts:

“1. Neatkarīgi no 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka dažāda attieksme, kuras pamatā ir vecums, neveido diskrimināciju, ja attiecīgās valsts tiesību kontekstā tā ir objektīvi un saprātīgi attaisnota ar likumīgu mērķi, tostarp likumīgu nodarbinātības politiku, darba tirgu un profesionālās izglītības mērķiem, un ja šā mērķa sasniegšanas līdzekļi ir atbilstīgi un vajadzīgi.

Šāda dažāda attieksme cita starpā var ietvert:

- a) to, ka nosaka īpašus nosacījumus darba un profesionālās izglītības iespējām, nodarbinātības un profesijas nosacījumus, tostarp atlaišanas un atalgošanas nosacījumus jauniešiem, vecākiem strādniekiem un personām, kuru apgādībā ir citas personas, lai veicinātu viņu profesionālo integrāciju vai nodrošinātu aizsardzību;
- b) to, ka nosaka minimālos nosacījumus attiecībā uz vecumu, profesionālo pieredzi vai darba stāžu, lai iegūtu darbu vai konkrētas ar to saistītas priekšrocības;
- c) to, ka nosaka maksimālo vecumu pieņemšanai darbā, pamatojoties uz izglītības prasībām attiecīgajam amatam vai uz vajadzību pēc saprātīga darba laikposma pirms pensijas.

2. Neatkarīgi no 2. panta 2. punkta dalībvalstis var paredzēt, ka vecuma noteikšana profesionālajām sociālā nodrošinājuma sistēmām, lai persona saņemtu pensiju vai invaliditātes pabalstu vai varētu pretendēt uz pensiju vai invaliditātes pabalstu, tostarp dažāda vecuma noteikšanu saskaņā ar šīm sistēmām darbiniekiem vai darbinieku grupām vai kategorijām un šādu sistēmu sakarā vecuma kritēriju izmantošana, lai faktiski aprēķinātu pabalstus, neveido diskrimināciju vecuma dēļ ar noteikumu, ka tā rezultātā nenotiek diskriminācija dzimuma dēļ.”

- 5 Saskaņā ar minētās direktīvas 18. panta pirmo daļu tās transpozīcija dalībvalstu tiesību sistēmā ir jāveic vēlākais līdz 2003. gada 2. decembrim. Taču tā paša panta otrajā daļā ir noteikts:

“Lai ņemtu vērā konkrētos nosacījumus, dalībvalsts vajadzības gadījumā no 2003. gada 2. decembra var saņemt 3 gadu papildu laiku, proti, kopā 6 gadus, lai ieviestu šīs direktīvas noteikumus par diskrimināciju vecuma un darba nespējas dēļ. Tādā gadījumā dalībvalstis par to tūlīt informē Komisiju. [..]”

- 6 Vācijas Federatīvā Republika ir izmantojusi šo iespēju, tāpēc Direktīvas 2000/78 noteikumi par diskrimināciju vecuma un darba nespējas dēļ šajā dalībvalstī bija jāievieš vēlākais līdz 2006. gada 2. decembrim.

BSH Altersfürsorge pamatnostādnes

- 7 *BSH Altersfürsorge* 1984. gada 1. janvāra pamatnostādņu 6. panta 4. punktā redakcijā, kas bija spēkā no 1992. gada 1. aprīļa (turpmāk tekstā — “pamatnostādnes”), ir paredzēts:

“Vecuma pensijas piešķiršanas nosacījumi

[..]

4. [5. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētā] vecuma pensija tiek izmaksāta darbinieka, kas miris savu darba attiecību laikā [..] un izpildījis [2. pantā paredzēto] nogaidīšanas laiku, atraitnei vai atraitnim, ja tiesības uz pensiju par apgādnieka zaudējumu izriet no Vācijas likumīgās vecuma apdrošināšanas sistēmas (atraitnes vai atraitņa pensija). Tas pats attiecas uz vecuma pensijas saņēmēja atraitni.

Pensija netiek izmaksāta, ja

- a) atraitne vai atraitnis ir par vairāk nekā piecpadsmit gadus jaunāka(-s) par bijušo darbinieku un

[..].”

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

- 8 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka Barča ir dzimusi 1965. gadā un 1986. gadā apprecējusies ar Barču, kurš ir dzimis 1944. gadā un miris 2004. gada 5. maijā. 1988. gada 23. februārī Barčs noslēdza darba līgumu ar sabiedrību *Bosch und Siemens Hausgeräte GmbH* (turpmāk tekstā — “BSH”), kurā viņš darbu uzsāka 1988. gada 1. martā un kurā viņš līdz savai nāves dienai strādāja kā pārdevējs.
- 9 BSH izveidotā BSH Altersfürsorge attiecībā pret Barču pārņēma iespējamās saistības, ko šī sabiedrība uzņēmuma pensiju jomā bija līgumiski uzņēmusies par labu mirušajam Barčam.
- 10 Turklāt no iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka Barča un BSH darba tiesiskās attiecībās reglamentēja pamatnostādnes un it īpaši to 6. pants. Uz apstākļiem pamata lietā attiecas pamatnostādņu 6. panta 4. punkta otrās daļas a) apakšpunkts, jo Barča ir vairāk nekā piecpadsmit gadus jaunāka par savu mirušo laulāto.
- 11 Pēc laulātā nāves Barča lūdza BSH Altersfürsorge piešķirt tai apgādnieka zaudējuma pensiju, pamatojoties uz pamatnostādnēm.
- 12 Tā kā BSH Altersfürsorge noraidīja Barčas lūgumu, viņa vērsās *Arbeitsgericht* [Darba strīdu tiesā] ar prasību konstatēt, ka minētajam pensiju fondam ir pienākums tai izmaksāt pensiju saskaņā ar pamatnostādnēm. Tā kā *Arbeitsgericht* viņas prasību neapmierināja, viņa vērsās *Landesarbeitsgericht* [Federālās zemes Darba strīdu tiesā], kas apstiprināja pirmās instances tiesas spriedumu.

13

Barča par *Landesarbeitsgericht* spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību ("Revision") *Bundesarbeitsgericht* [Federālajā Darba strīdu tiesā], kas nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) a) Vai Eiropas Kopienu primārās tiesības ietver vecuma diskriminācijas aizliegumu, kura piemērošana dalībvalstu tiesām ir jānodrošina arī gadījumos, ja diskriminējošajai attieksmei, iespējams, nav saistības ar Kopienu tiesībām?

b) Gadījumā, ja uz pirmā jautājuma a) apakšpunktu tiek atbildēts noliedzoši:

vai šāda saikne ar Kopienu tiesībām tiek izveidota ar EKL 13. pantu vai arī — pirms transponēšanas termiņa beigām — ar Direktīvu 2000/78 [..]?

2) Vai no atbildes uz pirmo jautājumu izrietošais Kopienu tiesību aizliegums diskriminēt vecuma dēļ ir piemērojams arī privātiem darba devējiem, no vienas puses, un to darba ņēmējiem vai uzņēmuma pensijas saņēmējiem un viņus kā apgādniekus zaudējušām personām, no otras puses?

3) Gadījumā, ja uz otro jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši:

a) Vai šāds vecuma diskriminācijas aizliegums attiecas arī uz uzņēmumu pensiju sistēmu, saskaņā ar kuru netiek piešķirta pensija apgādnieku zaudējušai personai — pārdzīvojušajam laulātajam, ja tas ir vairāk nekā piecpadsmit gadus jaunāks par mirušo darba ņēmēju?

b) Gadījumā, ja uz trešā jautājuma a) apakšpunktu tiek atbildēts apstiprinoši:

vai šādu noteikumu var pamatot ar faktu, ka darba devējs ir ieinteresēts ierobežot riskus, kas izriet no uzņēmuma pensiju sistēmas?

c) Gadījumā, ja uz trešā jautājuma b) apakšpunktu tiek atbildēts noliedzoši:

vai attiecībā uz uzņēmuma pensiju tiesībām iespējamais vecuma diskriminācijas aizliegums ir piemērojams neierobežoti ar atpakaļejošu spēku vai arī attiecībā uz pagātņi tas tiek ierobežots un, ja tā, cik lielā mērā?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- ¹⁴ Pirmā jautājuma divās daļās, kas ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa jautā, vai Kopienų tiesības ietver visa veida diskriminācijas vecuma dēļ aizliegumu, kura piemērošana dalībvalstu tiesām ir jānodrošina, pat ja iespējami diskriminējošajai attieksmei nav nekāda sakara ar Kopienų tiesībām. Noliedzošas atbildes gadījumā minētā tiesa vēlas noskaidrot, vai tādos lietās apstākļos, kādi ir pamata lietā, šāda saikne ar Kopienų tiesībām tiek izveidota ar EKL 13. pantu vai ar Direktīvu 2000/78 pirms attiecīgajai dalībvalstij noteiktā šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām.

- 15 No Tiesas judikatūras izriet — ja valsts tiesiskais regulējums ietilpst Kopienų tiesību piemērošanas jomā, Tiesai, kurai ir iesniegts prejudiciāls jautājums, ir jāsniedz interpretācija, kas ir vajadzīga, lai valsts tiesa varētu novērtēt, vai šis tiesiskais regulējums atbilst Kopienų tiesību vispārējiem principiem (šajā sakarā skat. it īpaši 2005. gada 22. novembra spriedumu lietā C-144/04 *Mangold*, Krājums, I-9981. lpp., 75. punkts).
- 16 Tomēr nedz Direktīva 2000/78, nedz EKL 13. pants neļauj ar Kopienų tiesību piemērošanas jomu sasaistīt tādu situāciju, kāda ir pamata lietā.
- 17 Pirmkārt, pamatnostādnes nav Direktīvas 2000/78 īstenošanas pasākums un, otrkārt, Barča nāve ir iestājusies pirms šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām, kas ir noteikts šai dalībvalstij.
- 18 EKL 13. pants, kas Eiropas Savienības Padomei, nepārsniedzot pilnvaras, kuras piešķirtas ar EK līgumu, ļauj paredzēt vajadzīgos pasākumus, lai cīnītos pret diskrimināciju vecuma dēļ, pats par sevi Kopienų tiesību piemērošanas jomā, lai aizliegtu diskrimināciju vecuma dēļ, nevar iekļaut situācijas, kas, kā tas ir pamata lietā, neietilpst to normu skaitā, kas ir pieņemtas saskaņā ar šo pantu, it īpaši Direktīva 2000/78, pirms tās transponēšanai paredzētā termiņa beigām.
- 19 Pretēji Komisijas aizstāvētajai tēzei 1997. gada 2. oktobra spriedums lietā C-122/96 *Saldanha* un *MTS (Recueil, I-5325. lpp.)* nevar pamatot secinājumu, kas ir pretrunā ar iepriekšējā punktā teikto.

- 20 Minētais spriedums attiecās uz EK līguma 6. panta interpretāciju (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 12. pants), kas Līguma piemērošanas jomā tieši piešķir tiesības uz nediskrimināciju pilsonības dēļ (skat. it īpaši 1993. gada 20. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-92/92 un C-326/92 *Phil Collins* u.c., *Recueil*, I-5145. lpp., 34. punkts).
- 21 Šajā sakarā Tiesa iepriekš minētā sprieduma lietā *Saldanha* un *MTS* 22. punktā ir konstatējusi, ka pamata prāva attiecas uz to interešu aizsardzību, uz kurām sabiedrības dalībnieks, vienas dalībvalsts pilsonis, ir atsaucies prasībā pret sabiedrību, kas ir dibināta citā dalībvalstī. Tā paša sprieduma 23. punktā Tiesa ir norādījusi, ka ar EK līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 44. panta 2. punkta g) apakšpunkts) Padomei un Komisijai, lai īstenotu brīvību veikt uzņēmējdarbību, tiek piešķirtas pilnvaras koordinēt garantijas, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām, kuras definētas EKL līguma 58. panta otrajā daļā (jaunajā redakcijā — EKL 48. panta otrā daļa), nolūkā aizsargāt dalībnieku un trešo personu intereses, un paredzēt šādu garantiju vienādošanu visā Kopienā.
- 22 No tā Tiesa 23. punktā ir secinājusi, ka noteikumi, kas sabiedrību tiesību jomā paredz aizsargāt dalībnieku intereses, ietilpst “Līguma piemērošanas jomā” tā 6. panta pirmās daļas nozīmē un ka līdz ar to uz šiem noteikumiem attiecas jebkādas diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegums.
- 23 Kopienas tiesību piemērojamība lietā, kurā taisīts iepriekš minētais spriedums *Saldanha* un *MTS*, tādējādi izriet nevis no vienīgā apstākļa, ka runa ir par diskrimināciju pilsonības dēļ, bet gan ir atkarīga no konstatējuma, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums atrodas Līguma piemērošanas jomā.

24 Turklāt šis pēdējais aspekts minēto pamata lietu nošķir no lietas, kurā taisīts iepriekš minētais spriedums *Mangold*. Šajā pēdējā lietā attiecīgo valsts tiesisko regulējumu veidoja pasākums, ar ko tika īstenota Kopienų direktīva, proti, Padomes 1999. gada 28. jūnija Direktīva 1999/70/EK par UNICE, CEEP un EAK noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku (OV L 175, 43. lpp.), ar kuras starpniecību minētais regulējums nonāca Kopienų tiesību piemērošanas jomā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 75. punkts). Savukārt pamata lietā izskatāmās pamatnostādnes neatbilst Kopienų noteikumu transponēšanas pasākumiem.

25 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Kopienų tiesībās nav noteikts diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums, kura piemērošana dalībvalstu tiesām ir jānodrošina, ja iespējami diskriminējošajai attieksmei nav nekādas saiknes ar Kopienų tiesībām. Šāda saikne netiek izveidota nedz ar EKL 13. pantu, nedz tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, ar Direktīvu 2000/78 pirms attiecīgajai dalībvalstij noteiktā šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām.

Par otro un trešo jautājumu

26 Ņemot vērā atbildi uz pirmo jautājumu, atbilde uz otro un trešo jautājumu nav jāsniedz.

Par tiesāšanās izdevumiem

- ²⁷ Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

Kopienu tiesībās nav noteikts diskriminācijas vecuma dēļ aizliegums, kura piemērošana dalībvalstu tiesām ir jānodrošina, ja iespējami diskriminējošajai attieksmei nav nekādas saiknes ar Kopienu tiesībām. Šāda saikne netiek izveidota nedz ar EKL 13. pantu, nedz tādos apstākļos, kādi ir pamata lietā, ar Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvu 2000/78, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, pirms attiecīgajai dalībvalstij noteiktā šīs direktīvas transponēšanas termiņa beigām.

[Paraksti]